

Predmet C-504/19**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

2. srpnja 2019.

Sud koji je uputio zahtjev:

Tribunal Supremo (Španjolska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

25. lipnja 2019.

Žalitelji:

Banco de Portugal

Fundo de Resolução

Novo Banco, S.A.

Druga stranka u postupku:

VR

Predmet glavnog postupka

Žalbe podnesene protiv presude Audiencije Provincial (Provincijski sud, Španjolska) kojom je potvrđena prvostupanjska presuda kojom je Novo Banco naloženo da tužiteljici vrati iznos koji je ona, na temelju ugovora sklopljenog s Banco Espírito Santo, S.A. Sucursal en España, uložila u svrhu kupnje povlaštenih dionica islandskog društva Kaupthing Bank.

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Riječ je o tome protivi li se – u okviru mjera restrukturiranja kreditnih institucija predviđenih Direktivom 2001/24 – temeljnom pravu na djelotvoran pravni lijek i načelu pravne sigurnosti, koje priznaje pravo Unije, to da se izmjena pravnog sustava uspostavljenog na temelju odluke portugalskih vlasti iz kolovoza 2014., koja je stupila na snagu *a posteriori* odlukom iz prosinca 2015., primjenjuje na

način koji retroaktivno utječe na sudske postupke koji su u tijeku, a koji su pokrenuti prije donošenja potonje odluke.

Prethodno pitanje

Je li u skladu s temeljnim pravom na djelotvoran pravni lijek iz članka 47. Povelje EU-a o temeljnim pravima, načelom vladavine prava iz članka 2. Ugovora o Europskoj uniji i općim načelom pravne sigurnosti tumačenje članka 3. stavka 2. Direktive 2001/24/EZ koje pretpostavlja da se – bez dodatnih formalnosti – u sudskim postupcima koji su u tijeku u drugim državama članicama, priznaju učinci odluke nadležnog upravnog tijela u matičnoj državi članici kojom se s retroaktivnim učinkom mijenja pravni okvir koji je postojao u trenutku pokretanja spora i kojom se presudama koje nisu u skladu s onim što je predviđeno navedenom novom odlukom oduzima učinak?

Navedene odredbe prava Unije

Povelja Europske unije o temeljnim pravima

Članak 47. prvi stavak.

Ugovor o Europskoj uniji

Članak 2.

Direktiva 2001/24/EZ Europskog Parlamenta i Vijeća od 4. travnja 2001. o restrukturiranju i likvidaciji kreditnih institucija

Članak 3. stavak 2.

Navedene odredbe nacionalnog prava

Nacionalno pravo države članice domaćina (Španjolska)

Ley 6/2005, de 22 de abril, sobre saneamiento y liquidación de las entidades de crédito (Zakon 6/2005 od 22. travnja o restrukturiranju i likvidaciji kreditnih institucija) kojim je prenesena Direktiva 2001/24.

Članak 19., naslovljen „Učinci i objavljivanje mjera restrukturiranja i postupaka likvidacije u Španjolskoj”, u stavku 1. propisuje:

„Kad se u odnosu na kreditnu instituciju koje ima odobrenje za rad u državi članici Europske unije, koja ima barem jednu podružnicu ili pruža usluge u Španjolskoj, donijela mjera restrukturiranja ili se pokrenuo likvidacijski postupak, navedena mjera ili navedeni postupak će, bez dodatnih formalnosti, proizvoditi

sve svoje pravne učinke u Španjolskoj čim ih počne proizvoditi u državi članici u kojoj je mjera donesena ili je postupak pokrenut.

Nacionalno pravo matične države (Portugal)

Članak 145. Decreto-leya n.º 298/92, de 31 de diciembre, por el que se aprueba el Regime Geral das Instituições de Crédito e Sociedades Financeiras (Uredba sa zakonskom snagom br. 298/92 od 31. prosinca kojom se odobrava Opći režim za kreditne institucije i financijska društva), kojom se prenosi Direktiva 2001/24.

Odluka Banco de Portugal (Portugalska središnja banka) od 3. kolovoza 2014.

Odluke Portugalske središnje banke od 29. prosinca 2015.

Kratak prikaz činjeničnog stanja i glavnog postupka

- 1 Banco Espírito Santo, S.A. (u daljnjem tekstu: BES) portugalsko je društvo koje je svoj predmet poslovanja u Španjolskoj obavljalo putem podružnice.
- 2 Osoba VR je 10. siječnja 2008. u poslovnicu Banco Espírito Santo, S.A. Sucursal en España u Bilbao (španjolska podružnica Banco Espírito Santo, S.A.) sklopila ugovor o kupnji povlaštenih dionica islandskog društva Kaupthing Bank za koje je platila iznos od 166 021 eura.
- 3 Zbog teške krize koja je pogodila BES, Conselho de Administração do Banco de Portugal (Upravni odbor Portugalske središnje banke; u daljnjem tekstu: Portugalska središnja banka), odlukom od 3. kolovoza 2014., koja je izmijenjena drugom odlukom od 11. kolovoza 2014. (u daljnjem tekstu: odluka Portugalske središnje banke od 3. kolovoza 2014.) donio je određene mjere koje je nazvao „mjere sanacije”, u skladu s člankom 145.º-C i sljedećim člancima Općeg režima za kreditne institucije i financijska društva, odobrenog Uredbom sa zakonskom snagom br. 298/92 od 31. prosinca i izmijenjenog različitim kasnijim uredbama sa zakonskom snagom.
- 4 Navedenom je odlukom dogovoreno osnivanje „banke za premošćivanje”, Novo Banco, S.A. (u daljnjem tekstu: Novo Banco) na koje je djelomično preneseno poslovanje društva BES te su njome na novog cesionara preneseni aktiva, pasiva i neimovinski elementi društva BES, opisani u Prilogu 2. odluci. Kad je španjolska podružnica društva BES postala podružnica Novo Banco, potonja je zadržala njezin poslovni odnos s osobom VR, kao rezultat prijenosa aktive, osobito u pogledu depozita i upravljanja vrijednosnim papirima koji su predmet spora te je nastavila primati periodičnu naknadu na temelju tog ugovora.
- 5 Osoba VR je u veljači 2015. podnijela tužbu protiv Novo Banco, S.A. Sucursal en España (španjolska podružnica društva Novo Banco) kojom je tražila da se nalog za kupnju povlaštenih dionica društva Kaupthing Bank proglasi ništavim zbog mana volje i da se Novo Banco naloži povrat plaćenog iznosa od 166 021 eura ili

da se podredno, navedeni ugovor raskine zato što banka nije ispunila svoju obvezu dužne pažnje, dobre vjere i obavještanja te da joj se naloži plaćanje iznosa od 166 021 eura na ime naknade štete. Novo Banco se usprotivio tužbi, tvrdeći da nema pasivnu legitimaciju, jer je sporna obveza dio pasive koja mu nije prenesena odlukom Portugalske središnje banke od 3. kolovoza 2014. U prilogu 2. navedenoj odluci navodi se da se na Novo Banco prenose sve obveze prema trećima koje su dio pasive društva BES ili koje su neimovinski elementi, uz iznimku „*bilo koje obveze ili nepredviđene situacije, osobito one koja je posljedica prijave ili povrede regulatornih, kaznenih ili upravnih odredbi ili odluka*”, koje se smatra „pasivom koja je isključena” iz prijenosa.

- 6 Presudom od 15. listopada 2015., Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (Prvostupanjski sud u Vitoriji, Španjolska) prihvatio je tužbu uz obrazloženje da je odlukom Portugalske središnje banke od 3. kolovoza 2014. pasiva koja je predmet spora prenesena na Novo Banco. Smatrao je da je postojala mana volje, s obzirom na to da društvo BES tužiteljicu – koja je imala 68 godina kada je sklopila ugovor i nije imala financijsko obrazovanje – nije na prikladan način obavijestilo o prirodi i rizicima povlaštenih dionica koje je kupila. Stoga je zbog postojanja mana volje, proglasio ugovor ništavim i naložio Novo Banco da tužiteljici vrati iznos od 166 021 eura, plaćen za povlaštene dionice.
- 7 Novo Banco podnio je žalbu, ustrajući u tome da nema pasivnu legitimaciju jer je obveza zbog koje ga se tuži ostala u imovini društva BES. U pisanom podnesku od 26. siječnja 2016., Novo Banco dostavio je dvije odluke koje je Portugalska središnja banka donijela 29. prosinca 2015. (u daljnjem tekstu: odluke Portugalske središnje banke od 29. prosinca 2015.) u kojima su navedene obveze koje se ne prenose na Novo Banco:

„Sve obveze, jamstva, odgovornosti ili nepredviđeni događaji nastali prilikom prodaje, financijskog posredovanja, u postupku ugovaranja i distribucije financijskih instrumenata koje je izdala bilo koja institucija [...]”.
- 8 Tako je u navedenim odlukama stajalo da pasivu društva BES koja nije prenesena na Novo Banco osobito čine „sve naknade u vezi s neispunjenjem ugovora [...] sklopljenih prije 3. kolovoza 2014.” i „sve naknade i krediti koji proizlaze iz poništenja transakcija koje je društvo BES provelo u svojstvu pružatelja financijskih i investicijskih usluga”, kao i „bilo koja obveza koja je predmet bilo kojeg od postupaka opisanih u Prilogu I.”, što se odnosi na niz sudskih postupaka pokrenutih u različitim državama, uključujući postupak koji je pokrenula osoba VR.
- 9 Naposljetku, u navedenim odlukama Portugalske središnje banke od 29. prosinca 2019. stajalo je da „ako je bilo koji dio aktive, pasive ili neimovinski element [...] trebao ostati u imovini društva BES ali je zapravo prenesen na Novo Banco, navedeni dio aktive, pasive ili neimovinski elementi ponovno se prenose s Novo Banco na BES s učinkom od 3. kolovoza 2014.”.

- 10 Portugalska središnja banka opravdala je takve izmjene u svojim odlukama nužnošću da, u svojstvu javnog tijela koje ima ovlast sanacije, jamči sigurnost u određivanju „opsega prijenosa” a time i učinkovitost mjere sanacije koju se primjenjuje na BES, s obzirom na nekoliko različitih sudskih odluka o aktivni, pasivi i neimovinskim elementima koji su s društva BES preneseni na Novo Banco.
- 11 Međutim, Audiencia Provincial odbila je žalbu i potvrdila prvostupanjsku presudu.
- 12 Novo Banco podnio je izvanredni pravni lijek zbog postupovne povrede i kasacijsku žalbu protiv presude Audiencije Provincial koje je sud koji je uputio zahtjev proglasio dopuštenima.

Najvažniji argumenti stranaka u glavnom postupku

- 13 Žalitelji u kasacijskom postupku u biti navode da Novo Banco nema pasivnu legitimaciju zato što na njega nisu preneseni ni dug ni odgovarajuće obveze društva BES i da, u svakom slučaju, odgovornost koja može proizlaziti iz poništenja ugovora u vezi s povlaštenim dionicama društva Kaupthing Bank ostaje u pravnoj sferi društva BES. U tom se pogledu stranke pozivaju na dvije prethodno navedene odluke Portugalske središnje banke od 29. prosinca 2015.
- 14 Žalitelji se pozivaju na pravnu odredbu na temelju koje odluke nadležnog upravnog tijela u matičnoj državi trebaju proizvoditi učinke „bez dodatnih formalnosti” u drugim državama članicama, kako bi istaknuli da se zahtjevi podneseni protiv Novo Banco moraju riješiti u skladu s izmjenama uvedenima odlukama Portugalske središnje banke od 29. prosinca 2015. koje su donesene nakon što je pokrenut spor i donesena presuda u prvostupanjskom postupku, a ne u skladu s pravnim okvirom koji je bio na snazi prilikom podnošenja tužbe. Naposljetku, žalitelji navode da ako Novo Banco bude osuđen pravomoćnom presudom, ona u svakom slučaju neće proizvoditi učinke jer je nadležno upravno tijelo matične države prenijelo pasivu s Novo Banco na BES, unatoč postojanju sudskog postupka koji je u tijeku.
- 15 Kako bi opravdao svoj interes za intervenciju u postupak, Fondo de Resolución (Fond za sanaciju), portugalska pravna osoba javnog prava koja financijski podupire primjenu sanacijskih mjera koje je donijela Portugalska središnja banka, pozvao se na prodaju 75 % društvenog kapitala Novo Banco investicijskom fondu transakcijom koja je započela u siječnju 2016. Ugovor o kupoprodaji uključivao je odredbe sadržane u trećoj odluci koju je Portugalska središnja banka donijela 29. prosinca 2015. (odluka o „neutralizaciji”), u skladu s kojom je Fond za sanaciju u propisanim uvjetima bio obavezan obešteti Novo Banco za sve osuđujuće presude izrečene toj banci koje nisu bile usklađene s opsegom imovine određenim dvjema odlukama od 29. prosinca 2015. Žalitelji su također zatražili podnošenje prethodnog pitanja Sudu Europske unije.

Kratak prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 16 Na datum na koji je osoba VR podnijela tužbu protiv Novo Banco, osnivanje navedenog društva kao „banke za premošćivanje” i prijenos aktive i pasive društva BES na njega bili su uređeni odlukom Portugalske središnje banke od 3. kolovoza 2014., donesenom na temelju nacionalnog propisa kojim je prenesena Direktiva 2001/24.
- 17 U presudi br. 678/2018 od 29. studenoga 2018. koja je donesena u sličnom predmetu, ovaj je sud već odlučio da je pasiva koju čine obveze nastale neispunjenjem ugovornih obveza, osobito obveze obavješćavanja i savjetovanja u području ulaganja, prenesena s društva BES na Novo Banco, jer te obveze nisu bile među iznimkama navedenima u odluci Portugalske središnje banke od 3. kolovoza 2014. Ovaj je sud u biti smatrao da naknada štete zbog neispunjenja ugovornih obveza ne čini odgovornost koja proizlazi iz prijevare ili povrede regulatornih, kaznenih ili upravnih odredbi ili odluka.
- 18 Kad je riječ o odlukama Portugalske središnje banke od 29. prosinca 2015. ovaj sud smatra nedopustivim da upravna odluka donesena nakon pokretanja spora može izmijeniti njegove uvjete koji su bili određeni na početku. S druge strane, članak 10. stavak 2. točka (e) Direktive 2001/24 propisuje da zakonodavstvo matične države članice određuje „učinke postupka likvidacije na postupke koje su pokrenuli pojedini vjerovnici, s izuzetkom postupaka u tijeku kako predviđa članak 32.” Međutim, u ovom se predmetu žalitelji pozivaju na odluke Portugalske središnje banke od 29. prosinca 2015. u kojima se – unatoč tomu što se u njima potvrđuje da je njihov predmet „razjasniti” odluku Portugalske središnje banke od 3. kolovoza 2014. – u stvarnosti mijenja tekst potonje odluke s retroaktivnim učinkom od datuma njezina stupanja na snagu, kao što je vidljivo iz isječka navedenih odluka u prethodno navedenoj točki 7.
- 19 Neovisno o tomu što mjere sanacije usvojene odlukom Portugalske središnje banke od 3. kolovoza 2014., kao što to potvrđuju Portugalska središnja banka i Fond za sanaciju, čine mjere restrukturiranja o kojima govori glava II. Direktive 2001/24, a ne postupak likvidacije iz glave III. te direktive – vidjeti presudu Suda Europske unije od 19. srpnja 2016. Kotnik i dr., C-526/14, EU:C:2016:570, t. 111. do 114. – i što zbog toga glava III. navedene direktive nije primjenjiva, ovaj sud smatra da je dvojbeno je li nastupanje učinaka Odluke Portugalske središnje banke od 29. prosinca 2015., bez dodatnih formalnosti, u drugim državama članicama u skladu s temeljnim odredbama i općim načelima prava Unije kao što su to iznijeli žalitelji.
- 20 Spomenute dvojbe ne odnose se na mogućnost da odluka nadležnog javnog tijela ima retroaktivne učinke – vidjeti presudu Suda od 24. listopada 2013., LBI, C-85/12, EU:C:2013:697 – ni da se dio pasive koji je prvotno prenesen na Novo Banco naknadno ponovno prenese na društvo BEC.

- 21 Nastale dvojbe odnose se na tvrdnju žaliteljâ u skladu s kojom u sudskim postupcima koji su u tijeku, a koji su pokrenuti prije donošenja odluka Portugalske središnje banke od 29. prosinca 2015. treba priznati izmjene provedene u pravnom sustavu koji se primjenjuje na mjere restrukturiranja. U takvim se postupcima konkretno raspravlja o pitanju koje se odnosi na imovinu koja je stvarno prenesena na Novo Banco i na njezinu posljedičnu pasivnu legitimaciju, u skladu s pravnim sustavom koji je bio na snazi u trenutku podnošenja tužbe.
- 22 Argumentacija žaliteljâ dovela bi do toga da osuđujuća presuda u ovom postupku ne bi imala praktičan učinak zbog ponovnog prijenosa pasive koja je prvotno prenesena s društva BES na Novo Banco, na temelju navedenih odluka.
- 23 Temeljno pravo na djelotvoran pravni lijek priznato je također člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima i ovaj sud smatra dvojbenim jesu li učinci koje žalitelji pripisuju odlukama Portugalske središnje banke od 29. prosinca 2015. u skladu s navedenom djelotvornošću.
- 24 U točki 15. presude od 15. listopada 1987. *Union nationale des entraîneurs et cadres techniques professionnels du football (Unectef)/Georges Heylens i dr.*, 222/86, EU:C:1987:442, Sud je naveo da, kad je riječ o osiguranju djelotvornog pravnog lijeka, zainteresiranim osobama treba priznati mogućnost da, uz potpuno poznavanje činjenica slučaja, odluče je li za njih korisno pokrenuti postupak pred sudskim tijelom. U predmetnom je slučaju tužiteljica pokrenula postupak protiv Novo Banco zbog obveza koje su na nju prenesene na temelju odluke Portugalske središnje banke od 3. kolovoza 2014. te je snosila određene troškove.
- 25 U presudi od 19. ožujka 1997. *Hornsby protiv Grčke*, Europski sud za ljudska prava utvrdio je da bi pravo priznato člankom 6. stavkom 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava postalo iluzorno kad bi nacionalno pravo država potpisnica dopuštalo da pravomoćna presuda suda postane bespredmetna i bez mogućnosti izvršenja, što bi se dogodilo da se odluci Portugalske središnje banke od 29. prosinca 2015. dâ učinak koji predlažu žalitelji i kad bi se portugalskom upravnom tijelu dopustilo da odluči je li se u sudskoj presudi pravilno tumačio „opseg prijenosa” određen odlukom Portugalske središnje banke od 3. kolovoza 2014.
- 26 Naposljetku, postoje dvojbe u vezi s pitanjem je li u skladu s načelom pravne sigurnosti situacija u kojoj – nakon što je osoba VR podnijela tužbu protiv Novo Banco u svojstvu „banke za premošćivanje” na koju je u skladu s pravnim okvirom određenim odgovarajućim sanacijskim mjerama prenesen dio imovine društva BES, pod pretpostavkom da je na tuženo društvo prenesena odgovornost – nadležno upravno tijelo može izmijeniti taj pravni okvir s učinkom u navedenom sudskom postupku, čak i nakon što je donesena prvostupanjska presuda te može oduzeti učinak pravomoćnoj presudi.